

Georgi Gospodinov

Ο Κηπουρός και ο Θάνατος

Ίκαρος

Μετάφραση
Αλεξάνδρα
Ιωαννίδου

Ο ΚΗΠΟΥΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ

Τίτλος πρωτοτύπου: *Градинарят и смъртта*

© 2024, Georgi Cosprodinov

© 2025, Εκδόσεις Ίκαρος για την ελληνική έκδοση

Μετάφραση από τα βουλγαρικά: Αλεξάνδρα Ιωαννίδου

Επιμέλεια – Διόρθωση: Αντωνία Κιλεσσοπούλου

Στοιχειοθεσία – Σελιδοποίηση: Εκδόσεις Ίκαρος

Εκτύπωση: XXXXXXXXXXXXXXXX

Βιβλιοδεσία: XXXXXXXXXXXXXXXX

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμημάτων του με οποιονδήποτε τρόπο, καθώς και η μετάφραση ή διασκευή του ή εκμετάλλευσή του με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγής έργου λόγου τέχνης, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2121/1993 και της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης-Παρισιού, που κυρώθηκε με τον ν. 100/1975. Επίσης απαγορεύεται η αναπαραγωγή της στοιχειοθεσίας, της σελιδοποίησης, του εξωφύλλου και γενικότερα όλης της αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου, με φωτοτυπικές ή οποιεσδήποτε άλλες μεθόδους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του ν.2121/1993.

Πρώτη έκδοση Οκτώβριος 2025

ISBN 978-960-572-774-1

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΚΑΡΟΣ • ΒΟΥΛΗΣ 4, 105 62 ΑΘΗΝΑ • Τ: 210 3225152 • www.ikarosbooks.gr

Georgi Gospodinov

Ο ΚΗΠΟΥΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ

Μετάφραση
Αλεξάνδρα Ιωαννίδου

ΙΚΑΡΟΣ

Κάθε ιστορία, ακόμα κι αν έχει συμβεί και είναι προσωπική, μόλις περάσει από τη γλώσσα, μόλις ντυθεί με λέξεις, δεν μας ανήκει πια, είναι ήδη εξίσου μέρος της πραγματικότητας όσο και της φαντασίας.

ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΗ

Ο Θάνατος είναι ένα κεράσι που ωριμάζει χωρίς εσένα.

Γκαουστίν, Βοτανική και Αθανασία

Ο Παράδεισος είναι η υποχώρηση ενός πόνου.

Λαρς Γκούσταφσον, Ο Θάνατος ενός Μελισσοκόμου

Δούλενε τη γη,

κάτω από την οποία σήμερα αναπαύεται...

Ανώνυμες επιτάφιος επιγραφές για κάθε περίπτωση

Κάθε Άγγελος είναι τρομερός...

Ράινερ Μαρία Ρίλκε, Ελεγείες του Ντουίνο

Όλα καλά.

Ο πατέρας μου

1.

Ο πατέρας μου ήταν κηπουρός. Τώρα είναι κήπος.

Δεν ξέρω από πού να αρχίσω. Ας είναι αυτό η αρχή. Το θέμα είναι το τέλος, εννοείται, από πού όμως αρχίζει το τέλος;

Μάλλον κατουρήθηκα, είπε ο πατέρας μου στο κατώφλι. Στεκόταν στο πλαίσιο της πόρτας στην είσοδο, αρρωστημένα αδυνατισμένος, ελαφρώς καμπουριασμένος, με εκείνη την κυρτή στάση των ψηλών ανθρώπων. Τον είχαν φέρει αργά το βράδυ, στο τέλος του Νοέμβρη. Είχε ταξιδέψει τριακόσια χιλιόμετρα ξαπλωμένος στο πίσω κάθισμα, για να απαλύνει κάπως τον πόνο. Είχα καταφέρει να κλείσω ραντεβού για εξέταση την επόμενη μέρα.

Κατουρήθηκα, επανέλαβε, όλος ενοχή, σαν μικρό παιδί, απολογητικά, και με κείνον τον τυπικό γι' αυτόν αυτοσαρκασμό, *γίναμε ρεζίλι στα γεράματα*.

Όλα καλά, του είπα, και βαλθήκαμε να αλλάξουμε ρούχα στον διάδρομο, κλείνοντας την πόρτα προς το σαλόνι.

Φοβάμαι, μου είπε σιγά στο αυτί η κόρη μου κάποια στιγμή. Τώρα συνειδητοποιώ ότι εκείνη το ένιωσε πρώτη. Εγώ ακόμα δεν ήξερα, δεν ήθελα να ξέρω.

Ας το πω από τώρα: στο τέλος αυτού του βιβλίου, ο ήρωας πεθαίνει. Ή μάλλον, ούτε καν στο τέλος – ήδη από τη μέση. Αλ-

λά μετά είναι ξανά ζωντανός, σε όλες τις ιστορίες, πριν φύγει ή και μετά. Γιατί, όπως έλεγε ο Γκαουστίν, στο παρελθόν ο χρόνος δεν ρέει προς μία μόνο κατεύθυνση.

Όταν ήμουν μικρός, διάλεγα από τη βιβλιοθήκη μόνο τα βιβλία που ήταν γραμμένα σε πρώτο πρόσωπο, γιατί ήξερα πως εκεί ο ήρωας δεν θα πέθαινε. Ε, αυτό το βιβλίο είναι γραμμένο σε πρώτο πρόσωπο, παρόλο που ο αληθινός του ήρωας πεθαίνει.

Μόνο οι αφηγητές των ιστοριών επιβιώνουν, αλλά κι αυτοί μια μέρα θα πεθάνουν.

Μόνο οι ιστορίες επιβιώνουν.

Και ο κήπος που είχε φυτέψει ο πατέρας μου πριν φύγει.

Σίγουρα αφηγούμαστε γι' αυτό. Για να δημιουργήσουμε έναν ακόμα παράλληλο διάδρομο όπου ο κόσμος και όλοι όσοι βρίσκονται σε αυτόν παραμένουν στη θέση τους. Για να εκτρέψουμε την αφήγηση σε άλλο μονοπάτι όταν γίνεται επικίνδυνο και πλησιάζει ο θάνατος – όπως ο κηπουρός εκτρέπει το νερό προς το επόμενο παρτέρι στον κήπο.

Θα ήθελα να υπάρχει φως, απογευματινό και απαλό φως μέσα σε αυτές τις σελίδες.

Αυτό δεν είναι ένα βιβλίο για τον θάνατο, αλλά για τη θλίψη για τη ζωή που φεύγει. Και υπάρχει διαφορά.

Θλίψη για την κερήθρα γεμάτη μέλι, αλλά ακόμα περισσότερο για τα άδεια κελιά της – γι' αυτά η θλίψη είναι πιο δυνατή.

Θλίψη για εκείνη την κερήθρα που θυμούνται ακόμα και τα κεριά από κερί μέλισσας καθώς σβήνουν στα χέρια μας.

Όλα καλά, όπως έλεγε εκείνος.

2.

Το σημειωματάριο στο οποίο γράφω τώρα (γράφω σε σημειωματάρια εδώ και τριάντα χρόνια) ξεκίνησε εντελώς αθώα τον Οκτώβριο. Εκείνος πονούσε ήδη. Τα σημάδια ήταν εκεί, φανερά, αλλά η αποκρυπτογράφηση έρχεται πάντα αργά. Έφευγα πάλι για κάπου, αυτή τη φορά για Κρακοβία.

Άντε, και όταν γυρίσεις, έλα λίγο εδώ να ξεκουραστείς μερικές μέρες.

Ήταν μια απάνθρωπα έντονη χρονιά, γεμάτη ατελείωτα ταξίδια. Έλα λίγο εδώ, να ξεκουραστείς... Τότε δεν έδωσα σημασία. Πάντα γκρίνιαζε ότι ερχόμασταν σπάνια, ότι δεν ξεκουραζόμασταν. Τώρα μέσα σε αυτά τα λόγια διαβάζω άλλα πράγματα. Έλα για λίγο, τον ακούω να μου λέει, να μείνεις μαζί μου. Δεν τα καταφέρνω πια, δεν ξέρω αν θα βγάλω τον χειμώνα.

Τον ίδιο Οκτώβριο, όταν ειδωθήκαμε για μια μέρα, λίγο πριν φύγω, δίπλα στον θάμνο με τις τελευταίες τριανταφυλλίες του Οκτωβρίου.

Άσε, κάτι με πονάει στη μέση.

Η μέση είναι;

Ανεβαίνει και λίγο προς τα πάνω.

Μέχρι πού;

Μέχρι τους ώμους. Και νιώθω ένα σφίξιμο στο στήθος...

Πήγε σε γιατρό στην πόλη. Του έδωσαν χάπια. Και ποιον δεν

τον πονάει η μέση του; Και με τόση δουλειά στον κήπο... Στην αρχή, τα χάπια βοήθησαν.

Είχα ακόμα ένα τελευταίο ταξίδι στην Πορτογαλία και τίποτα άλλο για τη χρονιά.

Πώς είσαι, κρατιέσαι;

Όλα καλά, είπε. Αυτό το «όλα καλά» ήταν η αγαπημένη του φράση. Η έτοιμη απάντηση για κάθε ερώτηση.

Σε πονάει πολύ η μέση;

Όλα καλά.

Σαν να έχεις αδυνατίσει...

Όλα καλά.

Τότε όμως –το σημειώνω τώρα, καθώς ανακαλώ ξανά και ξανά εκείνον τον Οκτώβριο–, όταν αγκαλιαστήκαμε για αντίο, λίγο πριν μπω στο αυτοκίνητο, είπε και κάτι ακόμα: Όλα καλά. Θα σε περιμένω να γυρίσεις.

Το πρόσεξα τότε; Και ναι και όχι.

Στα εβδομήντα εννιά του φρόντιζε έναν τεράστιο λαχανόκηπο, οπωρώνα και ανθόκηπο. Τα είχε όλα – ντομάτες, πιπεριές, πατάτες, καλαμπόκι, φράουλες, παιώνιες, τριαντάφυλλα, τουλίπες, δέντρα. Φύτεμα, βοτάνισμα, πότισμα, σκάψιμο, ράντισμα, δέσιμο... Τον παρακαλούσαμε να σταματήσει, να το μειώσει λίγο. Θυμάμαι πως τότε, δίπλα σε εκείνο το τελευταίο οκτωβριανό τριαντάφυλλο, το ανοιχτό μοβ, του είπα ότι, αν συνέχιζε έτσι και δεν πήγαινε στον γιατρό, απλώς μια μέρα θα σωριαζόταν ξαφνικά και ο κήπος θα γέμιζε αγριόχορτα μπροστά στα μάτια του. Είναι παράξενο ποιες λέξεις αφήνει ο χρόνος,

η μοίρα, ή όπως αλλιώς διαλέγουμε να ονομάσουμε εκείνο το πράγμα που παραμονεύει στο μέλλον, να φτάσουν στ' αυτιά του ανθρώπου. Σήμερα βλέπω όλη τη συσσωρευμένη σκληρότητα που έκρυβε η φράση μου.